

I Міжнародна науково-практична конференція

**«КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО
СУСПІЛЬСТВА»**

9 листопада 2018 року

Чернігів-2018

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти МОНУ
Чернігівський національний технологічний університет
(Україна)
Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і
молодих вчених Чернігівського національного
технологічного університету (Україна)
ГО «Чернігів Європейський» (Україна)
Гданський університет (Польща)
Факультет авіації, Кошицький технічний
університет (Словаччина)
Національний інститут економічних досліджень (Грузія)
Батумський навчальний університет навігації (Грузія)
Бакинський слов'янський університет (Азербайджан)
Інститут ім. д-ра філ. Яна-У. Сандаля (Норвегія)

Ministry of Education and Science of Ukraine
Institute of Education Content Modernization
Chernihiv National University of Technology
(Ukraine)
Scientific Council of students, PhD-students, doctorate
students and young scientists of Chernihiv National
University of Technology (Ukraine)
NGO «Chernihiv European» (Ukraine)
University of Gdańsk (Poland)
Faculty of Aeronautics of the Technical University of Košice
(Slovak Republic)
National Institute of Economic Research (Georgia)
Batumi Navigation Teaching University (Georgia)
Baku Slavic University (Azerbaijan)
Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute (Norway)

I Міжнародна науково-практична конференція
**«КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА»**

9 листопада 2018 року

Чернігів-2018

I International Research and Practice Conference
**«COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION OF UKRANE
IN THE CONDITIONS OF INFORMATION SOCIETY»**

November 9, 2018

Chernihiv, 2018

УДК 378:339.137

К64

К64 Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства [Електронний ресурс] : збірник тез I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 9 листопада 2018 р) / Чернігів. нац. технол. ун-т. – Текст. і граф. дані. – Чернігів, 2018. – 779 с. – Режим доступу : <https://www.stu.cn.ua>.

УДК 378:339.137

Збірник включає тези I Міжнародної науково-практичної конференції «Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства». Тези об'єднані за науковими напрямками: модернізація системи вищої освіти в умовах становлення інформаційної економіки; інтернаціоналізація вищої освіти: тенденції та виклики; Формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців в умовах інформаційного суспільства.

Публікація орієнтована на молодих вчених, освітян, аспірантів, студентів та фахівців, зацікавлених у модернізації вищої освіти.

Конференція включена до Переліку проведення наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки у 2018 році (додаток до листа Інституту модернізації змісту освіти 15.01.2018 № 22.1/10-67).

Конференцію проведено в рамках наукової роботи «Інтегрована модель конкурентоспроможної вищої освіти в Україні за концепцією Quadruple Helix» (державний реєстраційний № 0117U007258) у Чернігівському національному технологічному університеті.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова: Шкарлет С.М., доктор економічних наук, професор, ректор Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Заступник голови: Казимир В.В., доктор технічних наук, професор, проректор з наукової роботи Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Співголови:

Гейчбаія Б., доктор економіки, асоційований професор, керівник департаменту управління бізнесом Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Грузія)

Голетіані К., кандидат технічних наук, професор, декан факультету логістики Батумського навчального університету навігації (Грузія)

Гонта О.І., доктор економічних наук, професор, директор ННІ економіки Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Дивнич Г.А., голова Громадської організації «Чернігів Європейський» (Україна)

Келемен М., доктор наук, професор, факультет авіації, Кошицький технічний університет (Словаччина)

Кучабський О., доктор наук з державного управління, професор, Гданський університет (Польща)

Новрузов Р.М., доктор філософських наук, професор, проректор з наукової роботи Бакинський слов'янський університет (Азербайджан)

Остапенко Л.А., кандидат юридичних наук, доцент, директор ННІ права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Руденко О.М., доктор наук з державного управління, доцент, директор НДІ публічного адміністрування та менеджменту, професор кафедри менеджменту Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Сандал Ян-У., професор, ректор Інституту ім. доктора Яна-Урбана Сандала (Норвегія)

Сизоненко О.В., кандидат економічних наук, доцент, начальник відділу «Науково-дослідна частина» Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Члени редакційної колегії:

Вербицька А.В., к.н.держ.упр., старший науковий співробітник Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Гонта С.В., к.е.н., молодший науковий співробітник Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Децюк Т.М., к.пед.н., доцент, доцент кафедри соціальної роботи Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Ревко А.М., к.е.н., доцент, доцент кафедри соціальної роботи Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Холявко Н.І., к.е.н., доцент, провідний науковий співробітник Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Шестаковська Т.Л., к.е.н., провідний науковий співробітник Чернігівського національного технологічного університету (Україна)

Матеріали представлені в авторській редакції. Автори несуть відповідальність за достовірність викладеного матеріалу, за правильність цитування джерел та посилання на них.

© Чернігівський національний технологічний університет, 2018

Палагута І.В. РОЛЬ ОСОБИСТІСНО – ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	585
Pantelienco K.S. THE CONCEPTION OF UNVERBAL COMMUNICATION AND ITS INFLUENCE ON INTERNATIONAL BUSINESS.....	587
Парахневич А.С. КВАДРУПОЛЬНЫЕ МОМЕНТЫ ЯДЕР, ПОЛУЧЕННЫЕ С ПОМОЩЬЮ ТЕХНОЛОГИЙ ЦДФЭ НИИЯФ МГУ.....	588
Пархоменко А.С. СУПЕРВІЗІЯ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ФОРМИ Ї ПРОВЕДЕННЯ.....	590
Пахальчук Н.О., Грошовенко О.П. ВИКОРИСТАННЯ ОПОРНИХ КОСПЕКТІВ ІЗ МЕТОЮ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	593
Передрій Л.А., Казьмір В.В. МЕТОДИ РОБОТИ ЗІ СЛАБКИМИ ТА НЕВСТИГАЮЧИМИ СТУДЕНТАМИ.....	595
Песцова-Світалка О.С. ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ ПОЯВИ ВІДСТАЮЧИХ СТУДЕНТІВ НА ПЕРШОМУ КУРСІ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	597
Петренко І.П. НАСТІЛЬНІ ІГРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-ФАХІВЦЯ.....	599
Писарчик О.Л. ПЕРЕВАГИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	600
Підлісна О.А. ОСОБЛИВІСТЬ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	603
Пірожкова І.В. ПРОЕКТНА РОБОТА ЯК ПОЗААУДИТОРНИЙ ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ КУРСАНТАМИ МОРСЬКИХ ВНЗ.....	605
Плекан У.М. ФЕНОМЕН ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕТИКИ ЯК ІНТЕРАКТИВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	607
Пліско А.Г., Невоснна О.А. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	609
Подуфалов П.П. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ В УМОВАХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ФОРМИ І МЕТОДИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ В КОЛЕДЖІ.....	610
Полякова Т.Л. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ РЕСУРСІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ.....	613
Полянський В.А., Полянський Т.В. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В АСПЕКТІ РІЗНОВЕКТОРНОСТІ НАВЧАННЯ.....	615
Пономарьова О.А. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З НЕВСТИГАЮЧИМИ СТУДЕНТАМИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	616
Попиченко С.С. ПОЗААУДИТОРНА САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ: СУТНІСТЬ ТА ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	618
Постернак І.М., Постернак С.О. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КЕРУЮЧИХ НЕРУХОМІСТЮ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З БУДІВНИЦТВА.....	619
Постоленко І.С. ГІБРИДНІ КУРСИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	622
Почужевський О.Д., Микольченко В.С., Мирзахмедова Ш.А. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ.....	625
Пренько Я.О. ASPECTS OF PROFESSIONAL-PEDAGOGICAL COMMUNICATION AS TERMS OF PROVIDING QUALITY LAW EDUCATION.....	628
Прокоф'єв Г.Л. ДІЛОВА ІНОЗЕМНА МОВА ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ.....	629
Процько Є.С. BLOGS AS A MODERN METHOD IN EFL TEACHING.....	631
Ребенок А.В., Забаштанський М.М. ЗНАЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ МАРКЕТОЛОГА.....	633
Ремньова Л.М., Штирхун Х.І. ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО СТУДЕНТОЦЕНТРИЧНОГО НАВЧАННЯ.....	634
Rudenko I., Rudenko S. EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN A STUDENT'S DEVELOPMENT: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES.....	637
Руденко Л.А. СПЕЦИФІЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ.....	639
Рябовол Л.Т. ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ.....	642
Савенко Ю.В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ АТО (ООС) ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ.....	645
Савельєва Т.А., Мандражи О.А. ПОНЯТТЯ “СТЕМА” У КОНТЕКСТІ ДОЦІЛЬНОСТІ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ СТЕМ ОСВІТИ.....	646
Савонова О.В. ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗА ІНДИВІДУАЛЬНОЮ ТРАЄКТОРІЄЮ.....	649

Another benefit from documenting extracurricular learning is that it allows students to compare themselves to their younger selves and peers. It leads to self improvement as, they can notice where they failed and then avoid similar mistakes. It also help them to set higher goals. For example, Instagram or Facebook can be useful platforms and are used by many students to share image content of extracurricular activities, and document their learning.

However, this example of Instagram also underlines how there can be challenges if we were to quantify all learning experiences. The idea of comparing yourself constantly with others often happens on Instagram for where many document their daily routines and extracurricular learning by posting pictures. This can lead to self depreciation and to a feeling of inferiority [6].

It has become the tradition to held extracurricular activities during the month of knowledge of the cycle commission on humanitarian disciplines of the Poltava Oil and Gas College as: Student's round table «State. Right. Society: Current Problems and Developmental Trends». Foreign language week: quiz, song contest, movie subtitling. Particular attention is paid to national-patriotic education, thematic educational hours, literary and artistic compositions.

Extracurricular activities are an integral part of the educational process at a modern university, providing conditions for the harmonious development of students' personality and improving the quality of professional training. Extracurricular activities are an independent function of higher education and represent a set of interrelated but different types of activities aimed at the all-round development of the student's personality and the formation of professional qualities of the future specialist. The modernization of its tasks, content, forms, taking into account the modern requirements for training a specialist, on the one hand, and the views of all concerned (primarily students), on the other, are one of the key factors determining the effectiveness of the implementation of extracurricular activities.

The existing contradictions make it necessary to monitor students' opinions and create conditions for the formation and development of their motivation to participate not only in mass cultural and career guidance events, but also in cultural-educational, socially significant and other types of activities.

References

- 1.A Literature Review of the Impact of Extracurricular Activities Participation on Students' Academic Performance <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08832323.2014.912195>
- 2.Bassek, A. Developing a monitoring instrument to measure extracurricular and non-formal activities which promote Global Citizenship Education (GCED) and Education for Sustainable Development (ESD). 2016 <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002456/245613e.pdf>
- 3.Griffiths, M. (2014). Educational Relationships: Rousseau, Wollstonecraft and Social Justice. *Journal of Philosophy of Education*, 48(2), 339–354.
- 4.Mohd Tahira, Abu Hassana, Othman. Performance Measurement for Extracurricular Management at Secondary School Level. 2012 https://ac.els-cdn.com/S1877042813015231/1-s2.0-S1877042813015231-main.pdf?_tid=3a331640-c2db-11e7-9595-00000aab0f6b&acdnat=1509963428_b76104933f6eaf10a8e5a01c7949dfd7
- 5.Smeith, G., & Dunstan, K. (2015). Ethnic population projections: issues and trends article. Retrieved August 13, 2015, from http://www.stats.govt.nz/browse_for_stats/population/estimates_and_projections/ethnic-pop-projections-issues-and-trends.aspx
- 6.Smoll, F., Cumming, S., & Smith, R. (2011). Enhancing Coach-Parent Relationships in Youth Sports: Increasing Harmony and Minimizing Hassle. *International Journal of Sports Science and Coaching*, 6 (1), 13–26.

Руденко Л.А., д. пед. н., ст. н. сп.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
(м. Львів, Україна)

СПЕЦИФІЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

Специфіка професійної діяльності фахівців соціономічної сфери полягає в реалізації трудових функцій під час професійно-комунікативної діяльності, яка передбачає вплив на суб'єкт у процесі безпосередньої взаємодії, співпраці, діалогу, узгодження. Тому одне з основних завдань їхньої професійної підготовки у ВНЗ полягає в формуванні у студентів комунікативної культури. Відповідно до методологічних підходів, загальних педагогічних

закономірностей і принципів навчання визначено специфічні принципи формування комунікативної культури фахівців соціономічної сфери.

Концептуальне значення у цьому контексті має культурологічний підхід, педагогічну сутність якого відображає *принцип культуровідповідності професійного становлення особистості*, який наповнює освіту культурологічним змістом. У сучасній педагогіці цей принцип означає «навчання в контексті культури, орієнтацію освіти на характер і цінності культури на основі її досягнень і відтворення, на прийняття соціокультурних норм і включення людини в їх подальший розвиток» [1, с. 53]. Стосовно нашої проблеми принцип культуровідповідності професійного становлення особистості орієнтується на пріоритетні культурологічні ідеї сьогодення, які переходять у зміст, методи й результати освітнього процесу у ЗВО та визначають культурологічні засади формування комунікативної культури фахівців соціономічної сфери. Комунікативна культура містить передусім сутнісні особистісні характеристики – здатності, знання, вміння, навички, установки, особливості характеру. Відтак, цей принцип передбачає нерозривний зв'язок професійної підготовки з культурними надбаннями людства, зокрема в царині духовної й матеріальної культури, взаємозв'язків національної культури із загальнолюдською тощо. У центрі цього процесу знаходиться майбутній фахівець, як активна особистість, здатна до самодетермінації у професійному спілкуванні та взаємодії з іншими людьми, гармонії внутрішньої та зовнішньої культури.

Наповнення освітнього процесу культурологічним смислом підсилюється аксіологічним характером накопичення знань, що свідчить про тісний зв'язок культурологічного підходу з аксіологічним. Сутність аксіологічного підходу в освіті розкривається через гуманістичну систему цінностей [6], що закономірно дає підстави виокремити *принцип гуманізації та гуманітаризації професійно-комунікативної підготовки на аксіологічних засадах*. Цей принцип забезпечує загальнокультурний розвиток особистості на ціннісній основі, її зорієнтованість у світі людських цінностей тощо. Ціннісний характер комунікативної культури виражається в тому, що базовими в ній є гуманістичні цінності. Йдеться про гуманізацію спілкування, тобто про здатність людини під час комунікативної взаємодії переживати і співпереживати, відчувати і співчувати, розрізняти добро і зло, виявляти такі якості, як порядність, милосердя тощо. У контексті нашого дослідження принцип гуманізації та гуманітаризації професійно-комунікативної підготовки на аксіологічних засадах виявляється у впливі на процес формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічної сфери через розвиток у них власної системи професійних і особистісних цінностей, ціннісного ставлення до змісту і результатів навчальної та майбутньої фахової діяльності, професійних ролей і позицій. При цьому необхідно акцентувати на цінності студента як суб'єкта професійного розвитку, для якого саме спілкування є цінністю.

Особистісно орієнтований підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери дає змогу розкрити структуру комунікативної культури майбутніх фахівців, виявити основні чинники, що впливають на результативність процесу її формування, а також фактичні напрями його здійснення. Сутність особистісно орієнтованого підходу сконцентрована у *принципі суб'єктності студента у навчальній і професійній діяльності*, який полягає у визнанні й усвідомленні неповторної індивідуальності студента, його самоцінності, розвитку як індивіда з унікальним суб'єктним досвідом, сукупністю психічних, культурних рис. Такі риси властиві людині, яка вміло використовує суб'єктні якості в діяльності, спілкуванні та взаєминах, постійно збагачується духовно, перетворюючи суб'єктивний досвід на цінне джерело власного розвитку. Отже, цей принцип у контексті формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічної сфери передбачає самореалізацію особистості через спілкування. Відповідно до цього комунікативна культура сприяє особистісному і професійному становленню студентів, є способом самореалізації та досягнення успіху в професійній діяльності, засобом самовдосконалення у процесі професійно-комунікативної взаємодії.

Синергетичний підхід до освіти вимагає врахування механізмів взаємодії педагогічних систем з усіма процесами громадянського, економічного, культурного розвитку суспільства в цілому і особистості зокрема [2, с. 22]. Його ефективність детермінована ступенем повноти, цілісності й упорядкованості уявлень про чинники впливу на досягнення цілей педагогічної системи, що передбачає, зокрема, знання про їх домінування в тій чи іншій ситуації функціонування й розвитку. У такому форматі взаємодія викладача і студента під час професійної підготовки відбувається у формі встановлення відкритого діалогу, налагодження ефективного прямого і зворотного зв'язку, тобто переходить у площину суб'єкт-суб'єктних відносин як моделі майбутньої професійної діяльності. Стосовно фахівця соціономічної сфери як суб'єкта професійної діяльності, комунікативна культура є особливою формою його саморозвитку, сприяє його творчій самореалізації у професійному середовищі. Саморозвиток особистості вимагає не лише постійного поповнення знань, творчого їх опанування, але й особистісного поступу в царині пізнавальних здібностей, загальної культури, соціальної зрілості, професійної мобільності.

Отже, самореалізація особистості детермінована принципом саморозвитку, який вважається психологічною основою освітніх проектів і програм професійного розвитку особистості [4, с. 29], а саморозвиток базується на комунікативній діяльності людини. *Принцип саморозвитку особистості в комунікативній діяльності* дає змогу зацікавити студента потребою самозмін, мотивуючи його подальше становлення як професіонала, здатного до конструювання й розвитку своєї діяльності. Його педагогічний результат полягає в тому, що випускники відрізняються високою мотивацією виконання трудових функцій (мотиви самореалізації, самоповаги, потреби у визнанні), швидше адаптуються у професійному середовищі та успішно розвивають кар'єру, мають кращі психологічні характеристики за комунікативними параметрами. За таких умов студент самостверджується як особистість, зростає професійно, самоорганізується, водночас відбувається саморозвиток його внутрішнього потенціалу.

Особливістю комунікативної взаємодії у соціономічній сфері є досягнення ситуації, заданої потребою клієнта. Фахівця і клієнта в цій ситуації поєднують діяльність, спілкування і пізнання, що спонукає партнерів впливати один на одного, приходять до єдиної думки щодо якості взаємодії. Отже, комунікативна культура є властивістю, за допомогою якої фахівець вирішує професійні завдання, досягає поставлених цілей, вступає в міжособистісну професійну взаємодію і прогнозує її результативність, пізнає і перетворює себе.

Діяльнісний підхід до формування комунікативної культури фахівців соціономічної сфери забезпечує оптимізацію способів її формування у студентів і визначає шляхи практичного вдосконалення. Його специфічна сутність виявляється в тому, що в центрі уваги комунікативної діяльності знаходиться її суб'єкт – майбутній фахівець з його ставленням до комунікативної ситуації. Провідним принципом діяльнісного підходу є *принцип єдності свідомості та діяльності в комунікативній взаємодії*, який декларує їх приналежність свідомому та діючому суб'єкту. Свідомість і діяльність, перебуваючи в тісному, опосередкованому особистістю, зв'язку, зумовлюють одна одну [5, с. 30–31]. З огляду на це, комунікативна культура фахівця потребує високого рівня усвідомленості й творчої активності в комунікативній діяльності. З урахуванням цього можна стверджувати, що в комунікативній культурі фахівців соціономічної сфери, як системі знань, норм, цінностей і зразків поведінки, прийнятих у суспільстві, вмінь органічно, природно й невимушено реалізувати їх у професійній діяльності, відображаються як особистісні ознаки фахівця, так і специфічний характер його професійної діяльності.

В умовах переходу до Національної рамки кваліфікацій важливе значення для формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічної сфери має компетентнісний підхід. В. Ільїн фокусує увагу цього підходу на взаємозв'язку очікувань професійної діяльності з функціональними характеристиками її суб'єктів [3, с. 124]. Кінцевою метою професійної підготовки фахівців соціономічної сфери у ВНЗ є їхня професійна ідентифікація, яку має забезпечити професійна компетентність. Для успішного

виконання майбутньої професійної діяльності, формування професійної рефлексії та професійної самосвідомості студенти мають опанувати знання про особливості професії, основні професійні ролі й форми спілкування у процесі фахової діяльності, що забезпечить наповнення комунікативної взаємодії професійним змістом.

З цих міркувань провідним принципом компетентнісного підходу до формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічної сфери визначено *принцип цілісності комунікативних функцій фахівця*, який відображає увесь комплекс завдань, необхідність вирішення яких може виникнути під час професійної діяльності. Процес формування комунікативної культури, що включає теорію і практику конструктивного вирішення професійно-комунікативних ситуацій, має будуватися на основі аналізу та інтерпретації професійно-комунікативної взаємодії.

Взаємозв'язок загальнодидактичних принципів і принципів професійної освіти із специфічними принципами формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічної сфери у ВНЗ дає змогу створення цілісної методичної системи реалізації цього процесу.

Список використаних джерел

1. Зимняя, И. А. (1997) Педагогическая психология.
2. Зязюн, І. А. (2011) Педагогічне наукове дослідження у контексті цілісного підходу. Порівняльна професійна педагогіка. № 1.
3. Ильин, В. В. (2006) Философская антропология.
4. Митина, Л. М. (1997) Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально экономических условиях. Вопросы психологии. № 4.
5. Рубинштейн, С. Л. (1999) Основы общей психологии.
6. Слостенин, В. А., Исаев, И. Ф., Шиянов Е. Н. (2002) Педагогика.

Рябовол Л.Т., доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права
*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)*

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ

Навчання юридичних дисциплін у вищій школі продовжує позначатися спрямованістю на засвоєння академічних теоретичних знань, норм законодавства без усвідомлення студентами їхньої сутності та соціального призначення. Натомість, сучасний етап суспільного розвитку висунув нові вимоги до професійної підготовки правника, для задоволення яких необхідно переосмислити мету, зміст, форми і методи, а головне – результат правничої освіти. Її реформування має відбуватися на засадах студентоцентрованого та компетентнісного підходів і передбачати переорієнтування процесу навчання на формування і розвиток у студентів компетентностей. Згідно з п. 13 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту», ними є динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну і подальшу навчальну діяльність [3].

Заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку юристів, мають створити умови, сприятливі не лише для засвоєння студентами знань, але й для формування у них умінь і навичок, необхідних для правничої діяльності, і достатніх для того, щоб бути конкурентоспроможними на ринку праці, тобто, умови для розвитку у них професійної правничої компетентності. Особливу роль у виконанні цього завдання, як свідчить зарубіжний і вже накопичений вітчизняний досвід, покликана відіграти юридична клініка.

